

HABERLERDE AİLE İÇİ ŞİDDETİN TEMSİLİ*

Abdülrezak ALTUN** ve Mine GENCEL BEK***

ÖZET

Aile içi Şiddetin haberlerde yer bulma oranı ile temsilindeki sorunları ortaya koymayı amaçlayan bu makalede, seçilen gazetelerde kadına yönelik Şiddet konusunda yayınlanan haberlerin niceliksel ve niteliksel metin analizinin içerik ve söylemsel açıdan değerlendirilmesi sunulmaktadır. Haberlerde hangi tür Şiddet olaylarının ağırlıkta olduğu ve nasıl sunulduğu, hangi kaynaklara dayanıldığı ve olayın katılımcılarının kimler olduğu, nasıl tanımlandığı ve görselleştirildiğine ilişkin veriler, seçilen haber malzemele-
rinin eleştirel analiziyle desteklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kadına Yönelik Şiddet, Aile İçi Şiddet, Habercilik, Temsil.

REPRESENTATION OF DOMESTIC VIOLENCE IN THE NEWS

ABSTRACT

This article aims to demonstrate the rate of domestic violence news and the problems related to its representation. It basically presents the news on violence against women published in the selected newspapers and its quantitative and qualitative analysis which is evaluated from the perspective of context and concept. Data about what type of domestic violence incidents are more in number, how they are represented, what sources are cited, who takes part in incidents as well as the words and photos used to portray the offenders and victims are underpinned along with a critical analysis of the selected material.

Keywords: Violence Against Women, Domestic Violence, Journalism, Representation.

* İçerik analizi kodlamasını titizlikle gerçekleştiren Yrd. Doç. Dr. Şerife Çam, Dr. Aylin Aydoğan ve Emel Esen Altun'a teşekkür ederiz.

** Doç. Dr., Ankara Üniversitesi, İletilişim Fakültesi Öğretim Üyesi,
abdülrezakaltun@gmail.com

*** Prof. Dr., Mine Gencil Bek, Ankara Üniversitesi, İletilişim Fakültesi Öğretim Üyesi,
minegencibel@gmail.com

Giriş

Aile içi şiddet konusu ABD ve Avrupa ülkelerinde bile ancak son yıllarda haber olarak görülmeye ve araştırılmaya başlanmıştır (Kitzinger, 2004, s. 15; Silveirinha, 2007, s. 71; Mc Canus ve Dorfman, 2005, s. 46; Byerly ve Ross, 2006, s. 42-3).¹ Geç ele alınmasının yanı sıra konunun temsil edilme biçimi de araştırmacılarca pek çok eleştiriye uğramıştır. Daha kapsamlı bir değerlendirmesi Bek'in (2011) çalışmasında görüleceği gibi, kadına yönelik şiddetin temsiline ilişkin çalışmalar özellikle 90'ların sonundan itibaren yoğunlaşmaktadır. Yine de birkaç özel çalışmaya değinmek gerekirse;

- Nancy Berns (2004) 1970 ve 2002 yıllarında Amerika'daki dergilerde aile içi şiddetle ilgili yazıları analiz ettiği ve ana akım medyada aile içi şiddetin bir toplumsal problem olarak işlenmesi yerine, mağdurların bundan sorumlu tutulduğunu ortaya koyan çalışması,
- Bullock ve Cubert'in (2002) Washington'da yayınlanan gazetelerde ölümle sonuçlanan aile içi şiddet haberlerine dair araştırmasında, bu haberlerin olayları sadece bir cinayet olarak işledikleri, aile içi şiddeti bir toplumsal sorun olarak daha geniş bir bağlama yerleştirmedikleri, aile içi şiddete ilişkin doğru bilgiler içermedikleri ve konuyla ilgili uzmanların görüşleri yerine ağırlıkla, "nötr bilgi kaynağı" olarak polis raporlarını ve yorumlarını haberde kullandıklarını ortaya koyduğu araştırması,
- Rhode Island Coalition Against Domestic Violence'nın 2000 yılında gerçekleştirdiği ve gazetecilerin aile içi şiddet cinayetlerini "öngörülemeyen özel trajediler" olarak ele aldığını ve bu haberlerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin yaygın kabulleri de güçlendirdiğini ortaya koyan çalışması,
- Silveirinha'nın (2007:71) haberlerde şiddete uğrayan kadını suçlama ya da saldırganı haklılaştırmanın yanı sıra, özellikle şiddete uğrayan kadınların karşı karşıya kaldıkları tutumu haklılaştırmak için kültür ve sınıf farklılıklarının da altının çizildiğine dair tespiti,

¹ Medya, popüler kültür ve kadın konusundaki belli başlı araştırmaları ve tartışmaları sunan Türkçe kitaplardan başlıcaları şunlardır: İrvan, S. ve Binark, M. (der. ve çev.) (1995) *Kadın ve Popüler Kültür*, Ankara: Ark; Timisi, N. (1996) *Medyada Cinsiyetçilik*, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Genel Müdürlüğü, Ankara.

Türkiye'de yayımlanan şiddet, medya ve kadın konulu kitaplar ise şöyle sıralanabilir: Aziz, A. vd. (1994) *Medya, Şiddet ve Kadın, 1993 Yılında Türk Basınında Kadınlara Yönelik Şiddetin Yer Alış Biçimi*, Ankara: T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Genel Müdürlüğü.. Bükler, S. ve Eziler Kiran, A. (1999) *Reklamlarda Kadına Yönelik Şiddet*, İstanbul: Alan Yayınları. Çelik, N.B. (der.) (2000) *Televizyon Kadın ve Şiddet*, Ankara: KİV Yayınları.

- Meyers'in 1997 yılında yayımlanan *News Coverage of Violence Against Women, Engendering Blame* adlı kitabındaki eksikliğini gidermeyi de amaçladığı 2004 yılında yayımladığı makalesinde, temsildeki hâkim olan ve dışlananları, toplumsal cinsiyetin yanı sıra, ırk ve sınıfı içeren siyah feminist paradigmaya dayanarak analiz ederek, ne ölçüde sınıfın, ırkın ve toplumsal cinsiyetin etkili olduğuna dair çıkarımları ve sonuç olarak Afrikalı kadınların haberlerde suçlandığını ve kendilerine uygulanan şiddetin ciddiyetinin azaltıldığına dair vurgusu,
- Byerly ve Ross, (2006, s. 43) ile Cuklanz'ın (2006, s. 338) Meyers'in bu tespitini güçlendirecek biçimde, siyah kadınların ya da işçi sınıfından kadınların, beyaz orta sınıf kadınlar kadar olumlu çerçevelenmediğine dair bulguları,
- Rizvi'nin (2006) aynı zamanda bir göçmen olarak yaşadığı İsveç'teki medyanın da başka ülkelerdeki duruma benzer şekilde, kadına yönelik şiddet olaylarını işlerken, olayın derinliklerine inmek ve bütünlüklü bir resim sunmak gibi bir amaç taşımadığını ortaya koyan ve özellikle de, başka gerekçeli şiddet biçimlerinden farklı bir şekilde medyanın "namus cinayetleri"ne odaklanarak göçmen kadınları mağdur olarak gösterdiğini kanıtlayan ve bu vurguların İsveç toplumunda yaşayan Müslümanlarla ilgili "biz" ve "onlar" ayrımının güçlenmesine hizmet ettiğini vurgulayan çalışması,

medyada kadına yönelik şiddetin temsiline ilişkin sorunların tespitine yönelik öncü çalışmalar olarak anılmalıdır.

"Haberlerde aile içi şiddetin temsili" başlıklı araştırma, bu bağlamda, yukarıda birkaç önemli kilometre taşına değinilen literatürün çizdiği çerçeve baz alınarak, Türk basınında aile içi şiddetin temsil yoğunluğunu ve biçimini ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilmiştir. BM Nüfus Fonunun teknik, Avrupa Birliği'nin de maddi katkılarıyla gerçekleştirilen ve Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Projesi kapsamında gerçekleştirilen "Medyada Aile İçi Şiddet" araştırmasının bir bileşeni olan araştırmanın ilk sonuçları Hürriyet Gazetesi tarafından 2007 yılında İstanbul'da düzenlenen Medya ve Aile İçi Şiddet Konferansı'nda sunulmuş ve sonrasında da kapsamlı bir rapor olarak, 2008 yılında proje makamına teslim edilmiştir. Ancak, araştırma bir doküman olarak yayınlanamadığından, bu konu üzerine, bugüne kadar Türkiye'de

gerçekleştirilen en kapsamlı çalışmalardan biri olan araştırmanın bulguları, başka çalışmalara kaynaklık etmekten uzak kalmıştır. Bu makale, ana raporu 2008 yılının Temmuz ayında oluşturulan çalışmanın bulgularını sunmaktadır.

Örneklem ve Yöntem

Kadına yönelik aile içi şiddet haberlerinin nicelik ve nitelik açısından analiz edilmesini amaçlayan bu araştırma 1 Eylül 2006 ile 31 Ağustos 2007 tarihleri arasındaki 1 yıllık dönemde, tirajı 300 binin üzerindeki gazete-lerde yayınlanan haberler üzerine yapılandırılmıştır. Basın İlan Kurumu verilerine göre, söz konusu dönemde tirajı 300 binin üzerinde dört gazete bulunmaktadır; Hürriyet, Posta, Sabah ve Zaman. Bu dört gazetenin toplam tirajı 2007 yılının ilk yarısı itibarıyla, yine Basın İlan Kurumu verilerine göre, ülkede yayınlanan 44 günlük gazetenin toplam tirajının % 54,26'sına denk gelmektedir. Bu açıdan bakıldığında örneklem kapsamında incelenen gazeteler yoluyla, 1 Eylül 2006-1 Ağustos 2007 tarihleri arasındaki bir yıllık dönemde, Türkiye'de satılan toplam gazetelerin en az yarısının araştırma kapsamında incelendiği rahatlıkla ifade edilebilir. Bu kapsamda 4 gazetenin birer yıllık arşivleri, yani 1460 gazete taranmıştır. Ortalama sayfa sayıları 30 olarak alındığında 43.800 sayfa gazete gözden geirilmifitir.

Araştırmada içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Oluşturulan yönergede altı ana kategoride 40 soru ve bunların altında 389 veri kategorisine yer verilmiştir. Ynergedeki ana kategoriler şunlardır:

- Çalışma evrenini tanımlamaya dönük veriler
- Haberde kullanılan görsel malzemeye ilişkin veriler
- şiddete maruz kalan kadın(lar)ın kimliğine ilişkin veriler
- Saldırgan(lar)ın kimliğine ilişkin veriler
- şiddet türü ve gerekçesine ilişkin veriler
- Aile içi şiddeti tanımlarken kullanılan dile ve kavramlara ilişkin veriler

Araştırmada aile kavramı geleneksel kabul gören dar kapsamlı bir tanım yerine daha geniş kapsamlı bir tanımla ele alınmış, bu çerçevede haberlerde sadece evli kadınlara yönelik olanlar değil, aynı zamanda, sevgili, kız arkadaş, partner gibi sözcüklerle tanımlanan kadınlara ve aile içinde kız çocuklarına yönelik şiddet olayları ile ilişkili haberler de değerlendirmeye alınmıştır.

I. İçerik analizinden elde edilen temel bulgular

1. Haberlerin gazeteler ve dönemlere göre dağılımı

1 Eylül 2006 - 31 Ağustos 2007 tarihleri arasındaki bir yıllık dönemde söz konusu gazetelerde konuyla ilgili olarak yayınlanan toplam 1400 haber belirlenmiştir. Haberlerin % 37,6'sı Sabah gazetesinde yayınlanmıştır. Bu haliyle AİŞ konulu haberlere en çok yer veren gazete Sabah'tır. Onu Hürriyet (% 25,6), Posta (% 23) ve Zaman (13,7) gazeteleri izlemektedir. Zaman gazetesi², aile içi şiddet haberlerine Sabah gazetesine göre, yaklaşık % 70, Hürriyet ve Posta gazetelerine göre ise yaklaşık % 50 daha az yer vermektedir.

Aile içi şiddet haberlerinin arttığı dönem olarak, Kasım-Aralık 2006 ayları dikkat çekmektedir. Bu dönemde İzmir'de tecavüze uğrayan 17 aylık bebeğin görüntülerinin TV haberlerinde yayınlanması ile ilgili haberlerin yarattığı yoğunluğun bu artışa etkisi olmuştur. Bu haberlerin en alt düzeye düştüğü Nisan-Mayıs ve Temmuz 2007 ayları ise 'siyasal' gündem açısından yoğundur. Nisan ve Mayıs aylarında Cumhurbaşkanlığı seçimleri, Temmuz ayında ise 22 Temmuz Erken Genel Seçimleri dolayısıyla gündem için ayrılan yerler nedeniyle AİŞ konusunu işleyen haberlerde bir azalma olduğu düşünülmektedir. 'Büyük' siyasal gündemler söz konusu olduğunda AİŞ konusunun feda edilmesi de bu konunun medya editörleri tarafından yeterince 'siyasal' bulunmamasıyla ilişkili olabilir (bkz. Altun vd., 2011).

² 1993 yılında yapılan araştırmada (Aziz vd., 1994) Zaman gazetesinde konuyla ilgili hiç haber almazken şimdi az da olsa yer alması olumlu bir dönüşüm olarak değerlendirilmeden önce aşağıda bu haberlerin temsil biçimini tartışmakta yarar vardır.

Tablo 1: Haberlerin aylara göre dağılımı

	Sayı	Yüzde
Eylül 2006	105	7,5
Ekim	139	9,9
Kasım	184	13,1
Aralık	150	10,7
Ocak 2007	100	7,1
şubat	113	8,1
Mart	118	8,4
Nisan	91	6,5
Mayıs	98	7,0
Haziran	105	7,5
Temmuz	91	6,5
Ağustos 2007	106	7,6
Toplam	1400	100,0

2. Haberlerin yer aldığı sayfalara göre dağılımı

Yerleşik gazetecilik anlayışında, ‘nemli’ haber birinci sayfada verilir. Bunun yanı sıra, gazetecilikteki kimi gelişmeler gazetelerin sayfalarını belli konulardaki haberleri bir araya getirecek biçimde “tematik” olarak düzenlemeleri sonucunu doğurmuştur. Spor haberlerinin spor sayfalarında, ekonomi haberlerinin ekonomi sayfalarında, dış haberlerin dış haberler sayfalarında verilmesi gibi (Altun, 2006).

Oluşturulan bu sayfalardan/kategorilerden biri de, daha çok adli vakalara dayanan haberlere ver veren 3. sayfalardır. Gazetelerdeki bu kullanım nedeniyle “çnc sayfa haberi” deyimini neredeyse, bir tür olarak ‘bireysel’ şiddet öykülerini içeren haberleri tanımlayan bir mesleki terime dönüşmüştür. Araştırma kapsamında belirlenen haberlerin % 30,1’i gazetelerin 3. sayfasında verilmektedir. Buna bir de birinci sayfada başlayıp 3. sayfada devam eden haberler eklendiğinde bu oran % 30,7’ye yükselmektedir. Burada asıl önemli olan, bu haberlerin sadece % 3.6’sının birinci sayfada yer bulabilmesi, 0.6’sının birinci sayfada başlayıp üçüncü sayfada sürmesi, % 9.1’inin ise

birinci sayfada başlayıp iç sayfalarda sürmesidir. Yani, mağdurlarının kadın olduğu aile içi şiddet haberleri çoğunlukla birinci sayfada yer bulmamakta, birinci sayfa haberleri kadar önemli bulunmamaktadır. Bunda kuşkusuz AİŞ konusunun ‘tür olarak 3. sayfa haberi’ olarak görülmesinin, aşağıda tartışacağımız gibi çoğunlukla adli vakalar olarak temsil edilmelerinin de rolü vardır.

Tablo 2: Haberin yer aldığı sayfa

	Sayı	Yüzde
Birinci sayfa	50	3,6
İkinci sayfa	54	3,9
Üçüncü sayfa	422	30,1
Birde başlıyor üçüncü sayfada sürüyor	9	,6
Birde başlıyor iç sayfalarda sürüyor	128	9,1
İç sayfalar	667	47,6
Arka sayfa	70	5,0
Toplam	1400	100,0

Aile içi şiddet haberlerinin yer buldukları sayfalar gazetelere göre de farklılık gösterebilmektedir. Aile içi şiddeti en çok birinci sayfadan işleyen gazete Sabah, en çok üçüncü sayfada veren gazete ise Hürriyet’tir.

3. Haberlerin türlerine göre dağılımı

Haberlerin en ağırlıklı bölümünü (% 78.5), “polis - adliye haberleri” oluşturmaktadır. Polis-adliye haberlerini izleyen en önemli grup, magazin dünyasına ilişkin olanlardır. “Şöhretler dünyasına” ilişkin haberler gazetelerde önemli oranda yer bulmaktadır. Bu kategoride değerlendirilen haberler iki başlık altında sınıflanmıştır; “Magazin güncel” başlığı altında, doğrudan şiddet eylemini içermeyen, ancak şiddete değinen haberler, “polis magazin” başlığı altında ise, şöhretler dünyasındaki “ilişkiler” bağlamında, doğrudan şiddet uygulama üstüne kurulu haberler sınıflanmıştır. Bu iki kategorideki haberler toplam haberlerin % 6,2’sini oluşturmakta ve polis adliye haberlerinden sonra ikinci büyük kategoriye oluşturmaktadır.

Aile içi Őiddetin önlenmesine yönelik politikalar/eylemler üzerine kurulan i siyaset haberleri ise çok dūřuk bir orandadır (% 5,9). Aile içi Őiddet konusu, kadına yönelik Őiddet ve Tūrkiye’de kadının statüsünün yükseltilmesi çalışmalarıyla bağlantılı olarak, uluslararası kuruluşların da ilgisini çekmektedir. Konuya uluslararası bağlamda değinen haberlerin oranı ise %1,9’dur. Aile içi Őiddetin ekonomiyle, sağlıkla, eğitimle, sanat ve kūltürle ilişkisini kuran haberler ise yok denecek kadar azdır.

Dolayısıyla buradan hareketle basında AİŞ konusunun ağırlıkla adli vaka ve ikinci olarak da magazin olarak ele alındığını ve bunun sorunlu bir durum olduğunu söyleyebiliriz. Yani, AİŞ basında ya tek tek ‘sıradan’ kişilerin ya da Şöhretlerin yaşadığı bir olay olarak kavranmakta ve bunun daha geniş siyasal ve toplumsal açılımı ise öne çıkmamaktadır. Őöhretlere ilişkin magazin haberlerinin % 77’si birinci sayfada yer bulurken, sorunu Şiddete karşı toplumsal cinsiyet odaklı politikalar kapsamında ele alan haberlerin ancak % 14.7’si; genel insan hakları sorunu olarak kavrayan haberlerin % 15.5’i birinci sayfada yer bulmaktadır.

4. Haberdeki ana eyleyicilerin statüleri

Ana eyleyicilerin (aktör) kurumlar yerine bireyler olması yukarıda tartıştığımız konunun toplumsal, siyasal boyutlar yerine kişisel olay olarak görölmesini bir kez daha teyid etmektedir. Haberlere kaynaklık eden olay ya da olguların ana eyleyicileri çoğunlukla ‘sıradan’ vatandaşlar – bireylerdir (% 78,3). AİŐ konulu haberlere kaynaklık edenlerin içinde hükümet – devlet kuruluşlarının oranı ise % 10.1’dir. Sivil toplum kuruluşlarının oranının ise (% 2.5) eğlence dūnyasından ünlülerin yarısından az olması (%5.3) dūřündürücüdür. Konuyu ilgili STK’lardan çok Őöhretler üzerinden konuyu açıklamak sadece AİŐ’e özgü olmasa da ve aynı zamanda genel olarak medyadaki tabloidleşme/ magazinleşme eğilimiyle ilişkili olsa da (Gencel Bek, 2004) bu durumun AİŐ konusu üzerinde önemli bir olumsuz etkisinin olduğunu dūřünmekteyiz. Uzmanların oranının dūřüklüęünü (% 1.7) gazeteciler konuyla ilgili akademik araştırmaların ve etkinliklerin zaten az sayıda olmasıyla açıklamaktadır. Ancak STK’lardan haberde bu kadar az yararlanılması, konuyla ilgili çalışan pek çok kadın derneği olduğundan dūřündürücüdür ve hem AİŐ konusunun hakim işleniş tarzıyla (bireysel dramlar) ve hem de gazetecilerin, editörlerin bilinçli ya da bilinçsiz seçimiyle ilişkilidir (Altun vd. 2012).

5. Haberde görüşlerine başvuru kaynakları

Gazetecilerin başvurduğu kaynakların kimlikleri ve nitelikleri, olayla ilgili verdikleri bilginin ve aktardıkları görüşlerin niteliğini, dolayısıyla da haberin yaklaşımını büyük ölçüde belirler. Araştırma kapsamında AİŞ konusu ile ilgili olduğu belirlenen haberlerde kullanılan kaynaklar ile kullanılma sıklıkları aşağıdaki tabloda verilmiştir. Burada da yine AİŞ'in çoğunlukla polis-adliye vakası olarak görülmesinin de etkisiyle kaynaklar şunlardır:

- Polis-jandarma % 35
- Adli birim-mahkeme-avukat %22
- Saldırganın/saldırganların kendisi % 20,6
- Saldırganın yakınları-arkadaşları % 3,7
- Mağdurun/mağdurların kendisi % 13,3
- Mağdurun yakınları – arkadaşları % 13,1

Bu tablo hem yukarıdaki tablolara ilişkin tartışmalarımıza haklılık kazandırmakta hem de burada ilk kez farklı olarak şunu da ortaya koymaktadır: Haberde mağdurdan çok saldırganın görüşlerine başvurulmaktadır. Bunun anlamı ve önemini ise söylemsel olarak analiz ettiğimiz haberlerde ayrıntılı olarak ele almak mümkündür. Konuyla ilgili KSGM ve SHÇEK gibi resmi kurumlara da haberlerde pek fazla başvurulmadığı dikkati çekmektedir. Bu veri ise sadece medyaya dair bir eleştirel gözlem olarak kalmayıp bu kurumların medya planlamalarını yaparken hesaba katmaları gereken bir durumdur.

*Tablo 3: Haberlerde bilgi alınan ve görüşlerine başvuru kaynakları**

	Sayı	Yüzde
Saldırgan-saldırganların kendisi	289	20,6
Mağdur-mağdurların kendisi	186	13,3
Saldırganın yakınları-arkadaşları	52	3,7
Mağdurun yakınları-arkadaşları	183	13,1
Komşular	45	3,2
Polis-jandarma	490	35,0
Sağlık görevlileri	85	6,1

Adli birim-mahkeme-avukat	308	22,0
Yerel yöneticiler / yönetimler – Valilik, belediye	46	3,3
Kadın alanında sivil toplum kuruluşları	39	2,8
KSGM yetkilileri	5	,4
SHÇEK Yetkilileri	18	1,3
Başbakan-bakan / Hkmet	74	5,3
Milletvekili – siyasetçi	48	3,4
Eğitim görevlileri	1	,1
Din görevlileri	14	1,0
Akademisyen – uzman görüşü	38	2,7
Medya	37	2,6
Açıkça tanımlanamayan otoriteler (yetkililer)	12	,9
Açıkça tanımlanmayan tanıklar (görgü tanıkları)	109	7,8
Diğer	27	1,9

*Bir haberde birden fazla kaynak kullanılabildiği için toplam % 100'den fazladır.

6. Haberin ana konusu

Yukarıda başta haberin türü olmak üzere diğer tabloları tartışırken de Aİş'in polis-adliye haberi olarak görülmesinde ortaya çıktığı gibi, gazeteler aile içi şiddet konusunu, ağırlıkla (% 82) bireysel öykülere dayalı olarak haberleştirmektedir. Bunu bir hak ihlali olarak kavrayan ve bu yönde siyasal olarak haberleştiren haberlerin oranı % 15.3'dr. Bu oran, şiddetin, sağlık (% 0,4), eğitim (% 0,2) ve kültür sanat (% 0,1) gibi konularla ilişkilendirildiği haberler açısından ise iyice düşmektedir.

7. Haberlere konu olan olayların geçtiği il ve bölgeler

Gazetelere haber olarak yansıyan aile içi şiddet olaylarının % 40'ı Ankara, İstanbul, İzmir gibi metropollerle, Adana, Antalya, Bursa, Gaziantep, Mersin, Konya ve şanlıurfa gibi nüfusu 1 milyonun üstündeki büyük şehirlerde yaşanmaktadır. Bu durum, söz konusu kentlerde aile içi şiddet olaylarının daha çok meydana gelmesi ile değil gazeteciliğin üretim pratikleriyle aık-

lanmalıdır. Büyük kentlerde meydana gelen olaylar, polise daha hızlı intikal etmekte, büyük medya kuruluşlarının merkez ya da bürolarının bulunduğu bu kentlerdeki gazeteciler de sıklıkla bu kaynağı kullanarak olayları haber olarak gazetelerine yansıtmaktadır. Oysa, daha küçük yerleşim birimlerinde meydana gelen olaylar, adli makamlara, dolayısıyla da gazetecilere daha geç yansımakta, bu da olayın –eğer çok büyük boyutlu değilse- haberciler tarafından göz ardı edilmesine neden olmaktadır. Bir diğer neden de, yerleşim birimi küçüldükçe iyice sıkılaştıran yerel ilişkilerin bu tür olayların haber olarak kamuoyuna duyurulmasının önünde yarattığı engel olabilir.

Tablo 4: Haberin geçtiği coğrafik düzlem

	Sayı	Yüzde
Metropol (Ankara - İstanbul - İzmir)	338	24,1
Nüfusu 1 milyondan fazla B. Kent (Adana, Antalya, Bursa, Gaziantep, Mersin, Konya, Urfa)	222	15,9
Diğer kent merkezi	205	14,6
İlçe merkezi – kasaba	194	13,9
Köy	72	5,1
Yurtdışı	107	7,6
Belirtilmiyor	262	18,7
Toplam	1400	100,0

Gazetelere yansıyan AİŞ haberlerinin önemli bir bölümünün Marmara bölgesinde meydana gelen olaylara ilişkin olduğu belirlenmiştir. Bu durum yine, Marmara bölgesinde AİŞ olaylarının daha çok olmasından ziyade, İstanbul’u, dolayısıyla da medyanın merkezini barındıran bu bölgede meydana gelen olayların, gazetelere başka bölgelerde meydana gelenlerden daha çok yansımalarıyla açıklanabilir. AİŞ’in tüm ülke çapındaki bu eksik ve dengesiz temsili bize sadece ulusal medyanın yereli daha çok temsil etmesi gerektiğini değil, aynı zamanda bu konuda yerel medyaya çok büyük görevler düştüğünü ve yerel medyanın bu yönde aktif çalışması gerekliliğini bir kez daha hatırlatmaktadır.

Tablo 5: Olay Türkiye’de ise geçtiği coğrafi bölge

	Sayı	Yüzde
Marmara	344	24,6
Ege	144	10,3
Akdeniz	209	14,9
İç Anadolu	108	7,7
Karadeniz	73	5,2
Doğu Anadolu	74	5,3
Güneydoğu Anadolu	81	5,8
Belirtilmiyor	367	26,2
Toplam	1400	100,0

8. Haberlerde görsel malzeme kullanımı

Çalışmamızda, bireysel temelli Aİş olayları üzerine kurulu haberlerin % 81’inde (1158 haberden 942’sinde) görsel malzeme kullanıldığı belirlenmiştir. Kullanılan görsel malzemelerin % 99,3’ünü (935 haberde) fotoğraflar, % 0,7’sini ise (7 haberde) ilüstrasyonlar (resim/çizimler) oluşturmaktadır. Daha çok çeşitli yasal engeller dolayısıyla, olayın taraflarına ilişkin fotoğrafların yayınlanamadığı durumlarda okuyucuya, olayların gelişme biçimini aktarmak amacıyla Batılı gazetelerde daha sık kullanılan ilüstrasyonlar, Türkiye’deki gazetelerde daha seyrek kullanılmaktadır.

Fotoğraf kullanılan haberlerde çoğu zaman birden fazla kareye yer verilmektedir. Bireysel şiddet olaylarına ilişkin olduğu belirlenip, araştırmanın üzerine yoğunlaştığı 1158 haberden, fotoğraf kullanılan 935’inde 1467 ayrı kareye yer verilmiştir. Bu da haber başına ortalama 1,58 fotoğraf kullanıldığını göstermektedir.

Aİş haberlerinde kullanılan fotoğraflar da neredeyse klişeleşmiştir. Kullanılan kareler, olay anı ya da olay yeri fotoğrafi olmaktan çok, saldırgan ya da mağdurun eski dönemlerine ait fotoğrafları olmaktadır. Bu kareler daha çok vesikalık fotoğraflar ya da ‘eski mutlu günleri’ne dair düğün fotoğraflarıdır. Dikkat çeken bir başka nokta da, saldırıya uğrayan kadınların

fotoğraflarına saldırganların görüntülerinden daha fazla yer verilmesidir. Fotoğraf kullanılan 935 haberin % 88,5'inde (828 haber) saldırıya uğrayan kadınların görüntülerine yer verilmektedir. Bu haliyle, fotoğraf karelerinde, saldırıya uğrayan kadınlar saldırganlara göre % 16 oranında daha fazla gösterilmektedir. Saldırıya uğrayan kadınların fotoğraflarlarının kullanımında ise kimliği gizlemeye dönük tedbir ve teknikler çok sık değildir. Fotoğrafların % 87'sinde saldırıya uğrayan kadınlar açıkça teşhir edilmektedir. Geriye kalan bölümde en sık kullanılan gizleme tekniği ise, banttır.

*Tablo 6: Haberlerde kullanılan fotoğrafların içerikleri**

	Var	
	Sayı	Yüzde
Saldırıya uğrayan / uğrayanların şiddet görmüş halini kullanan kareler	182	13,0
Saldırıya uğrayanın / uğrayanların eski günlerine ait herhangi bir fotoğraf (Vesikalık – tek vs.)	547	39,1
Saldırıya uğrayan/ların saldırganla/rla birlikte eski mutlu günlerine ait fotoğrafı	79	5,6
Mağdurun bedenini cinsel çağrışımlar yaratacak biçimde teşhir eden fotoğraflar	13	,9
Saldırganın/saldırganların eski günlerine ait herhangi bir fotoğrafı (Vesikalık – tek vs.)	422	30,1
Saldırganın / saldırganların tutuklu ya da yargılanırken fotoğrafı	190	13,6
Temsili fotoğraf	16	1,1
Olay yeri fotoğrafı	18	1,3

*Bir haberde birden fazla fotoğraf kullanılabilirdiği için toplam % 100'den fazladır.

9. Habere Konu Olan Olaydaki Şiddetin Türü ve Gerekçesi

İncelenen AİŞ haberlerinde ağırlıkla (%86) fiziksel şiddete değinilmektedir. Sonucu itibarıyla fiziksel şiddet, haberlerin pek çoğunda anlatının üzerine kurulduğu tek şiddet türü olarak görülmektedir. Buna karşılık, psikolojik ve ekonomik şiddet, ayrı bir şiddet türü olarak değil, çoğunlukla fiziksel şiddete uğrayan kadının öyküsünü anlatırken değinilen bir ayrıntı olarak kalmaktadır. Bu bulgu ise gazetecilere yönelik eğitim programlarında mutlaka içerilmesi gereken bir durumdur.

*Tablo 7: Bireysel şiddet haberlerinde değinilen şiddet türleri**

	Sayı	Yüzde
Fiziksel şiddete değinilen haberler	996	% 86
Cinsel şiddete değinilen haberler	159	% 13,7
Psikolojik şiddete değinilen haberler	184	%15,8
Ekonomik şiddete değinilen haberler	31	%2,6

*Bazı haberlerde birden fazla şiddete değinildiği için toplam % 100'den fazladır.

Haberlerde fiziksel şiddet: Haber değeri kavramı, hangi olayların haberleştirileceğini seçerken yol gösteren ana kavram olarak (Tokgöz, 2006: 221-225), bütün aile içi şiddet haberlerini değil, sonuçları itibarıyla sıra dışı ve çarpıcı olanlarını seçmeyi sağlayan bir başka ölçütü daha devreye sokar; “Sonuçta ne oldu?”. Bu nedenle, “ölümle sonuçlanan” AİŞ olayları, diğer şiddet biçimlerinin uygulandığı olaylara göre daha fazla yer bulmaktadır. 1158 haberin % 54,8’inde sonuçta kadınların öldürülmesine varan AİŞ olayları konu edilmektedir. Buna karşılık, diğer fiziksel şiddet tipleri olan dayak-darp (%17,7), yaralama (%13,7), işkence-eziyet (%6,3) ile kapatma (%4,1) daha düşük oranlarda haberleştirilmektedir.

Tablo 8: Fiziksel şiddetin tipi

	Sayı	Yüzde
Dayak - darp	206	17,7
Yaralama	159	13,7
İşkence - eziyet	73	6,3
Öldürme	635	54,8
Kapatma	43	4,1
Diğer	16	1,3

Haberlerde cinsel şiddet: Haberlerin yalnızca % 13,9'u cinsel şiddet üzerine kurulu ya da cinsel şiddete değinmektedir. Cinsel şiddet ile ilişkilendirilen haberlerin % 72,3'ü (159 haberin 115'i) tecavüzle, %11,9'u (159 haberin 19'u) ise kadınları başkalarıyla cinsel ilişkiye – fuhşa zorlama ile ilgilidir. Cinsel taciz gibi daha sık görülen konular, ancak, sonuçları itibarıyla başka daha büyük ve önemli sonuçlara yol açıyor ise haberlere girebilmektedir.

Tablo 9: Cinsel şiddetin tipi

	Sayı	Yüzde
Taciz (Elle-dille sarkıntılık)	8	,7
Tecavüz	115	9,9
Başkalarıyla cinsel ilişkiye – fuhşa zorlama	19	1,6
Evlilik içi tecavüz	11	,9
Diğer	14	1,2

Haberlerde psikolojik şiddet: Psikolojik şiddet aile içi şiddette en sık başvurulan yöntem olmakla birlikte, bunun gazete haberlerine yansımaya sıklığı oldukça düşüktür. Ayrıca psikolojik şiddet, haberlerin üzerine yapılandırıldığı bağımsız bir olgu olarak değil, olayın sonuçları üzerinden yapılandırılan haberde, ayrıntıların bir parçası olarak yer bulmaktadır. Psikolojik şiddete değinilen haberlerin % 46,7'sinde (184 haberin 86'sında) 'kurbanların' / mağdurların "korkutmak" ve % 28,2'sinde ise (184 haberin 52'sinde) "ölümle tehdit" eylemine maruz kaldıkları ifade edilmektedir.

Tablo 10: Psikolojik şiddetin tipi

	Sayı	Yüzde
Bağırarak	7	,5
Hakaret	28	2,0
Aşağılamak	16	1,1
Başka kadınlarla kıyaslamak	4	,3
Korkutmak	86	6,1
Kıskanmak	5	,4
Giyimine, gideceği yere vb. karışmak	3	,2
Öldürmekle tehdit	52	3,7
Çocuklarından ayırmak - göstermemek	22	1,6
Diğer	29	2,1

Haberlerde ekonomik şiddet: Mülkiyetin çok büyük bölümünü erkeklerin elinde tutmasını doğru ve haklı gören ataerkil toplum yapısında ekonomik şiddet sıklıkla bir şiddet türü olarak bile görülmemektedir. Haberlerin sadece 31'inde (% 2,6) ekonomik şiddet olgusuna değinilmektedir. Bu haberde en çok değinilen ekonomik şiddet türü (31 haberin 13'ünde) kadını istemediği işte zorla çalıştırmaktır. Bunu 9 haber ile 'çalışmasına izin vermemek' izlemektedir. Ekonomik şiddete ilişkin vurgular da daha çok fiziksel şiddet olayları üzerine kurulu haberde sonuca yol açan gelişmelerin bir ayrıntısı olarak yer bulmaktadır.

Tablo 11: Ekonomik şiddetin tipi

	Var	
	Sayı	Yüzde
Çalışmasına izin vermemek	9	,6
İstemediği işte zorla çalıştırmak	13	,9
Kadının para harcamasını kısıtlamak	1	,1
Başka kadınlarla kıyaslamak	4	,3
Aile ekonomisini ilgilendiren kararları tek başına almak	0	0
Kadının mallarını – parasını elinden almak	6	,4
Diğer	2	,1

10. Haberlerde Kullanılan Dil ve Söylem

Anlatım biçimi ve alıntılama: Günlük dilde ve diğer anlatı biçimlerinde olduğu gibi, olayları ya da herhangi birinin sözlerini aktarma biçimi olarak habercilikte de cümleler, aktif ya da pasif yapılandırılırlar. Aktif cümleler, eyleyicinin belli ve etkin konumda olduğu, olayın doğrudan eyleyiciye atfen aktarıldığı cümlelerdir. Pasif cümleler ise, öncelikle eyleyicinin kimliğinin belli olmadığı durumlarda kurulur. Bu açıdan bakıldığında, eyleyicinin kimliğinin belli olduğu ancak, pasif biçimde yapılandırılmış cümleler, dilsel olarak eyleyicinin kimliğini –bilinçli ya da bilinçsiz- gizlenmesi anlamına gelmektedir. AİŞ sorunsalı üzerinden bir örnek oluşturmak gerekirse, “Koca, 45 yıllık karısını öldürdü” cümlesi aktif formda yapılandırılmıştır. Burada saldırgan, eylemine bağlı olarak açık biçimde tanımlanmaktadır. Oysa bu cümle pasif formda, “45 yıllık evli kadın kocası tarafından öldürüldü” biçiminde yapılandırıldığında, olay kurban üstüne kurulmakta ve saldırganın sorumluluğu dilsel olarak da gizlenmektedir. Bireysel şiddet üzerine kurulu 1158 haberden % 81,7’sinin girişinin aktif cümle formunda yapılandırıldığı belirlenmiştir. Girişleri pasif cümle formunda yapılandırılan haberlerin oranı ise % 14,1’dir. Bu belirlemeden, haberlerin önemli bir bölümünün saldırganın, kimlik ve sorumluluğunu vurgulayan bir dilsel yapıya sahip olduğu söylenebilir.

Haberlerde sözel tercihler: Mağdurlarını kadınların oluşturduğu AİŞ olaylarında ağırlıklı fiziksel şiddet uygulandığı anlaşılınca birlikte, bu olaylar sırasında “kırık kol, mor göz, patlak kafa” gibi kadınlarda ortaya çıkan bedensel tahribe ilişkin ifadeler haberlerin % 13,7’sinde yer bulmaktadır. Oysa saldırıya uğrayan kadınlarda ortaya çıkan stres, depresyon ve bunalm gibi ruhsal tahribe ilişkin kavramlar ise haberlerin sadece % 2,9’unda görülmektedir. Dolayısıyla medya AİŞ’in daha çok görünür tahribatıyla ilişkilidir. Bu veri, yukarıda AİŞ’in daha çok fiziksel şiddet boyutlarıyla haberlerde temsil edildiğine ilişkin veriyle de uyumludur.

‘Kurban’ ya da saldırganla ilişkin tanımlamalar için kullanılan sıfatlar da habere konu olan olgunun algılanma biçimini farklılaştırmaktadır. Gerek ‘kurbana’, gerekse saldırganla ilişkin tanımlamalar, uygulanan şiddetin haklılaştırılmasını sağlayabilmekte ya da eleştirilmesini, buna karşı çıkılmasını zorlaştırmaktadır. Çalışmada haberlerde kullanılan kimi sıfatların

kullanılma sıklığı ile bu sıfatların kimler tarafından (olayın taraflarınca mı, yoksa gazetecilerce mi?) eklendiği belirlenmeye çalışılmıştır. Gazetecilerin haberlerde kullandıkları bazı sıfatların dökümü şöyledir:

1. Saldırganla ilişkin acımasız, cani, çılgın, deli gibi olumsuz nitelermeler (82 haber).
2. Saldırganın psikolojik özellikleri ile ilgili sınırlı, bunalımda, akıl hastası gibi tanımlar (76 haber)
3. Saldırıya uğrayan kadını acıncak durumda gösteren zavallı, kimsesiz, kadersiz, kimsesiz gibi tanımlar (27 haber)
4. Saldırganla okuyucu arasında yakınlık³ kuran abi, dayı, amca, dede, abla, teyze, nine, hala gibi tanımlamalar (12 haber).
5. Saldırıya uğrayan kadının namusu ile ilgili tanımlamalar (ahlaksız, günahkar gibi, 6 haber)
6. Saldırıya uğrayan kadınların dış görünüşü ile ilgili güzel, çekici gibi tanımlar (5 haber)

Saldırganın davranışını gerekçelendiren sınırlı, bunalımda, akıl hastası gibi psikolojik tanımların ya da cani, acımasız gibi olumsuz nitelermelerin sıklıkla kullanılıyor oluşu, şiddete kabul edilebilir, anlaşılabilir gerekçeler sunması açısından dikkat çekicidir. Meyers'in (1997: 10) de çeşitli ülkelerden örneklerle tartıştığı gibi, bu patolojikleştirme durumu şiddetin normalliğini ve toplumsal kökenini gizler. Yine aynı biçimde, saldırganla okuyucu arasında yakınlık kuran tanımlar da, saldırganın davranış biçimini haklılaştırma ya da "hoş görme" tehlikesi yaratabilir. Saldırıya uğrayan kadını acıncak durumda gösteren tanımların yine gazeteciler tarafından sıkça kullanılıyor oluşunun yarattığı bir tehlike de, şiddete maruz kalma koşullarını "kaderle" ilişkilendirerek daha köklü nedenleri görmezden gelmesidir. Kadınların namusu ya da dış görünüşlerine doğrudan gazeteciler tarafından ya da dolaylı olarak katılımcılar tarafından yer verilmesi (ki bu da, yani kimin, ne kadar konuşacağı ve konuşmasının hangi bölümlerin seçileceği de yine medyanın seçimidir) ise yine şiddetin nedeni olarak kadını ima etmektedir.

³ Anastasio ve Costa'ya (2004: 540-541) göre, haberlerde özellikleri sıralanan kişiyle okuyucu daha çok özdeşleşiyor. Şiddete uğrayan kadınlara ilişkin bilgiler olmadığında şiddet daha normal görülüyor.

Tablo 12: Olayın taraflarınca ve muhabirler tarafından habere aktarılan tanımlamalar

	Olayın taraflarınca yapılp habere aktarılanlar		Muhabirler tarafından olayı öykülemek için aktarılanlar	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Saldırıya uğrayan kadını acınacak durumda gösteren tanımlamalar (Zavallı, kısmetsiz, kadersiz, kimsesiz)	1	,1	27	2,3
Saldırıya uğrayan kadının namusu ile ilgili tanımlamalar (Ahlaksız, günahkar vb)	17	1,4	6	,4
Saldırıya uğrayan kadının dış görünüşü ile ilgili tanımlamalar (Güzel, çekici)	1	,1	5	,4
Saldırıya uğrayan kadının psikolojik özellik ve durumu ile ilgili tanımlamalar (Sinirli, bunalımda, akıl hastası)	5	,4	4	,3
Saldırıya uğrayan kadınla, okuyucu arasında yakınlık kuran tanımlamalar (Abla, teyze, nine, hala...)	4	,3	2	,1
Saldırmanın psikolojik özellikleri ile ilgili tanımlamalar (Sinirli, bunalımda, akıl hastası)	66	5,6	76	6,5
Saldırana ilişkin olumsuz nitelermeler (Acımasız, cani, çılgın, deli...)	21	1,8	82	7,0
Saldırınla okuyucu arasında yakınlık kuran tanımlamalar (Abi, dayı, amca, dede, abla, teyze, nine, hala...)	3	,2	12	1,0

11. Siyasal, toplumsal bir sorun olarak aile içi şiddet ve aile içi şiddete karşı politik duruşun haber içeriğine yansımaları

Haberlerde, kadına yönelik şiddet sorunsalı ile ilişkili bazı kavramları kullanılma sıklığı belirlenerek AİŞ'in ne ölçüde siyasal, toplumsal bir sorun olarak görüldüğü ölçülmeye çalışıldı. Aşağıdaki tablodan da görülebileceği gibi, kadına yönelik şiddet olgusunu toplumsal sistem ile ilişkilendirebilecek, siyasal yönünü vurgulayacak kavram ve tanımların haber metinlerinde yer alma düzeyi son derecede düşüktür (1400 haberin içinde sadece 5 haberde). Bu veriden yola çıkarak haberlerde aile içi şiddetin toplumsal ve siyasal bir sorun olarak kavranmadığı söylenebilir. Gazeteciler, yukarıdaki tablolarda görüldüğü gibi, zaten ilgili STK'ların görüşlerini almada başarılı olmadıkları için haberlerde ataerkillik, feminizm gibi kavramların hiç geçmemesi de şaşırtıcı değildir.

12. Haberlerin bilgilendirici ve yol gösterici yönü

Haberler olay ya da olguları tarif eden anlatılar olmanın yanı sıra, benzer sorunlarla karşılaşanlar için deneyim paylaşımı yolu ile aynı zamanda birer kılavuzdur. Bu haberler, özellikle sorunla doğrudan ilgili olanlara, çözüme yönelik enformasyonu taşıyan yol gösterici araçlara dönüşebilir. Gazeteciler, kadına yönelik şiddetin önlenmesine ilişkin politikalar yapıldığında, tedbirler alındığında, düzenlemeler getirildiğinde yeni bir uygulama gündeme geldiğinde, bu olguyu bağımsız olarak haberleştirmektedir. Ancak, kadına yönelik herhangi bir şiddet olayını işleyen haberle bunlar ilişkilendirilmemektedir. Araştırmada, bu konudaki vurgulara ilişkin bulgular aşağıdaki tabloda verilmiştir. Bu tabloda dikkat çeken husus, Hürriyet gazetesinin Aile İçi Şiddete Son kampanyasının logosunun kullanılma sıklığıdır. Aile içi şiddet haberlerinde yer verilen bu logonun da, konuyla ilgili bütün haberlerde kullanılmadığı anlaşılmaktadır. Bunun önemi ise bu logonun kullanımının aslında bireysel dram olarak okuduğumuz AİŞ olayının toplumsal bir sorun olduğunu, 'özel olanın politik olduğunu' ve dolayısıyla daha başka pek çok örneği bulunduğunu ve bu sorunla mücadele edildiğini okuyucuya hatırlatmasıdır. Ancak görünen odur ki, bu 'bireysel dram' haberlerinde buna bile yeterince dikkat edilmemekte, öte yandan var olan düzenlemeler hakkında bilgi verilmemekte, aralarında şiddete uğrayan veya uğrama olasılığı bulunan okuyuculara yol gösterilmemektedir (telefon hatları, sığınma evleri, yasal süreç...vb). Bu da bu araştırmadan yararlanan ilgili kurumların acilen medya editörlerine ve muhabirlerine taşıyarak düzeltilmesine katkıda bulunması gereken çok önemli

bir bulgudur. Bu araştırma bittiğinde hayata geçirilen Hürriyet'in özgül olarak aile içi şiddetle ilgili başlattığı telefon hattı kuşkusuz önemli bir adımdır ancak mutlaka haberlerde sürekli bu hat konusunda okuyucuların bilgilendirilmesi gerekmektedir. Bu bilgilendirmenin sürekli kılınması hattın kurulması kadar önemlidir. Aile içi şiddetin önlenmesine ilişkin kampanya logosu 1400 haberin 21'inde, şiddetin önlenmesine ilişkin kampanyalar 1400 haberin 1'inde, şiddet gören kadınların başvurması gereken yasal süreç 1400 haberin 1'inde, sığınma evleri hakkında bilgi 1400 haberin 2'sinde verilmektedir.

II. Nitel analizden elde edilen bulgular

Araştırmada içerik analizine tabu tutulan haberler, tek tek okunarak, haber metni üzerinde içerik analizi tekniğinin sınırlılıkları nedeniyle açıklanamayan hususlar da bir nitel analizle örneklendirilmeye çalışılmıştır. Bu bölümde, kapsamlı bir nitel analiz çalışmasının belli başlı örneklerine yer verilmiştir.

1. İyi örnekler

Nitel analize, öncelikle, belki de özellikle medya profesyonellerinin sıklıkla sorduğu şu sorudan başlamak gerekir: 'Hiç mi olumlu, konuya duyarlı bir açıdan yaklaşan haber yok bu kadar haber içinde? Hep mi olumsuz haberler?' Elbette gazetelerde konunun çeşitli biçimlerde etik ilkelere dikkat eden, duyarlı ve örnek olacak bir biçimde haberleştirildiğine ilişkin örnekler rastlamak da mümkün. Medyanın genel olarak kadın hareketini, özel olarak da kadınların şiddet konusundaki mücadelesini desteklediği bizzat feminist kadın örgütleri tarafından çeşitli platformlarda dillendirilmektedir⁴. Bunlar genellikle ya aile içi şiddetle ilgili yasal düzenlemeler, kampanyalar hakkında bilgilendirici haberler ya da başta töre gerekçesiyle işlenen suçlar olmak üzere dava sürecinde olan olayların izlenmesi, cezaların kamuoyuna duyurulması veya belli töre cinayetlerinin neden önlenemediğini tartışmaya açan haberler⁵ şekillerinde karşımıza çıkmaktadır.

⁴ KADER Başkanı Hülya Gülbahar'ın bu yöndeki açıklamaları en son Kadınların Medya İzleme Grubu' MEDİZ'in 3-4 Mayıs 2008 tarihinde İstanbul'da düzenlediği *Cinsiyetçi Olmayan Medya İçin* konferansında dile getirildi.

⁵ Bu tür haberlere örnek olarak, "Aile İçi Şiddete Son Kampanyası' Şanlurfa'da", Hürriyet, 17 Eylül 2006, s. 7, "Töreyle örnek dava", Sabah, 3 Eylül 2006, s. 21, "Eşini yakan koca üç ayda çıktı", Sabah, 25 Ocak 2006, s. 5, "Vicdanlara sığınmayan sığınma evi", Hürriyet, 30 Ekim, 2006, s. 21, "Bu çığlığı duyun", Posta, 25 Eylül 2006, s. 3 haberleri örnek olarak verilebilir.

2. Kötü örnekler

Erkek bakış açısının yansımaları: İncelenen haberlerin devletin aile içi şiddetle ilgili politikaları konusunda nasıl bir konum aldığına da baktığımızda öncelikle yukarıda ve içerik analizi bulguları tartışılırken de görüldüğü gibi yapılan yasal düzenlemelerle ilgili olarak (özellikle de AB uyum yasaları çerçevesinde) devletin aktif rolünün genel olarak medya tarafından olumlu bulunduğunu söylemek mümkündür. Öte yandan bu politikalar özellikle mağdur kadınları finansal olarak desteklemek, ev ve iş bulmak noktasına geldiğinde aynı medyanın ya bunu bir devlet sorumluluğu ve kadınların hakkı gibi görmeyip bir hayırseverlik olarak temsil edildiği ya da hatta hiç desteklenmediği de görülmektedir. Özellikle devlet tarafından şiddet gören kadınlara sağlanan destek yönetim sisteminin soruna bir yaklaşımı olarak değil, daha çok “zavallı birine yardım” olarak temsil edilmektedir⁶. Önemli bir sorun odağını da, şiddet gören kadınlar için sağlanan yardım ve imkanların bütün vatandaşların ortak kaynağından temin edildiğine yönelik değerlendirmeler oluşturmaktadır. Bu tarz yaklaşımlar, kadına yönelik şiddeti bir sistem sorunu olarak görmeyip, bireysel bir sorun olarak algılamının temel göstergesi olarak önemlidir⁷.

Tecavüz ve işkenceye uğrayan Meryem Sak’ın ‘devletin kendisi için aldığı dayalı döşeli eve yerleştirileceğini ve işkencecinin eşine de bakan Çubukçu’nun talimatıyla ‘sahip çıkılacağını’ ve ‘dayalı döşeli ev’ alınacağını bildiren 17 Eylül 2006 tarihli Posta gazetesinin (s.1 - 15) “İhanet Hediyesi” başlıklı haberdeki vurgu ise bu yaklaşımın en belirgin örneğini oluşturmaktadır; ‘Devletten şaşkırtan karar: Vatan için canını veren şehitlerin yakınlarına bile doğru dürüst yardımda bulunmayan devlet, kendisini aldatan kocası işkence suçundan hapse girince “Yuvam yıkıldı, ekmek alacak param yok” diye ortaya çıkan kadına ev alıp iş bulacak. Bu durum akla “Devlet ihanete uğrayan her kadına halkın ödediği vergilerle ev alıp çocuklarının bakımını mı üstlenecek?” sorusunu getirdi’ diyen haberde kadınlar ve şehitler arasında karşılaştırma yapılarak kadınlar şehit ailesi yakınlarının aksine muteber vatandaşlar olarak addedilmemektedir.

⁶ “Meryem’in yaralarını devlet saracak”, Sabah, 9 Eylül, 2006,

⁷ “Kocalar dövüyor vatandaş ödüyor”, Posta, 12 Kasım 2006, s. 4,

Şiddet uygulayan erkeklere yönelik getirilen düzenlemelerle ilgili haberin “Dayakçı koca yandı” başlığı ise (Posta, 16 Kasım 2006, s. 5), şiddet uygulayan erkeklerden (kocalardan) suçlarının cezasını çekecek kişiler gibi değil de, tütün ve alkole yapılan zamlardan sonra ‘tiryaki yandı’, ‘akşamcı yandı’ gibi haberlerde de karşımıza çıktığı gibi, mağdurlar olarak söz etmektedir.

Erkeğin perspektifinden kurulan nedensellik ilişkileri: Haberlerde saldırganların gerekçeleri sıralanıp, bu gerekçelerle uygulanan şiddet arasındaki ilişki ise genelde pek sorgulanmadığı için saldırganın perspektifi habere hakim olmaktadır. Bu gerekçelerle birlikte, seçilen sözcükler de olayı şiddet uygulayan kişinin perspektifinden çerçevelendirerek, şiddeti dolaylı olarak meşrulaştırmaktadır. Haberlerde, şiddetin gerekçesi olarak dile getirilen ve böylece bir tür meşruluk algısının oluşmasına hizmet eden gerekçelere ilişkin birkaç örnek şöyledir:

- ‘...haber vermeden şehir dışındaki akrabalarını ziyarete gittiği’ gerekçesiyle (Sabah, 22 Eylül. S. 3, “İşkence gördü”)
- “Boşanmak istemeyen kızını vurup öldürdü” (Sabah, 5 Mart, s. 3).
- “Evinin terk eden kızını 27 yerinden bıçakladı” (Hürriyet, 13 Aralık 2006, s. 1) haberinde öldürülen kadın şöyle tanımlanıyor: ‘...eşini ve iki çocuğunu terk edip kayıplara karışan, 13 gün sonra da dönen’.
- “Sevgilisine kaçan evli ablasını vurdu” (Hürriyet, 11 Ağustos 2007, s. 3)

Evli kadınların boşanması değil, reddetmesi (“Eşinin eve almadığı emekli uzman çavuştan aile katliamı”, Zaman, 6 Nisan 2007, s. 3; “Seninle evlenmem deyince öldürdü”, Sabah, 11 Ekim 2006, s. 3), hatta gençlerin çıkmak istememesi ya da çıkmaktan vazgeçmesi de katillerinin dilinden bir gerekçe olarak belirtilmektedir ve gerekçeler sorgulanmadan haberlerin içine aktarılmaktadır. Örneğin, “Sevgilisi için liseyi bastı” başlıklı haberde de ‘Liseli sevgilisinin kendisinden ayrılacağını öğrenince silahla okulu bastı’, ‘bu durumu öğrendiğinde çılgına dönen’ diyerek bir nedensellik ilişkisi kurulmakta ve neredeyse ‘basma’ eylemi “çılgın aşık” ve “öfkeli aşık” gibi nitelermeler de haber boyu tekrarlanarak, şiddet olumlu, komik, sevimli bir eylemiş gibi gösterilmektedir.

‘Terk edilmeye tecavüz cezası’ başlıklı haber ise, hem terk etmenin bir suç olduğunu ve de tecavüzle cezalandırılabilceğini söyleyerek saldırganın tarafından olayı haklılaştırmakta, hem de pornografik hale getirilmektedir. Haberde yer alan “kendisindeki anahtarla lojmanların kapısını açıp girdiğinde eski nişanlısını yeni sevgilisiyle sevişirken yakaladı’ ifadesi ise muhabirin yine muhtemelen saldırganın ifadesini doğrudan kullanmasının bir sonucudur⁸.

Fotoğraf 1: Hürriyet, 25 Ağustos 2007, s. 7

Kadının ‘ahlak’ ya da ‘namus’ açısından ‘sebepe olduğu’, erkeğin ‘kıskançlığı’yla gerekçelendiren haberler de önemli bir kategori oluşturmaktadır. “Sık banyo yapan karısını şüphe üzerine öldürdü” (Sabah, 12 Ekim 2006, s. 3), “Sık banyo yapıyor diye eşini öldürdü” (Hürriyet, 12 Ekim 2006, s. 3) başlıklı haberlerde bu nedensellik ilişkisi, ‘Kıskançlık krizine giren koca, sık banyo yaptığı için kendisini aldattığını düşündüğü eşinin boğazını kesti...’ cümlesiyle kurulmaktadır. Haber metninde yer alan, “kadının tarlada çalıştığı için çok terlediği” –bu yüzden de yıkandığı- bilgisinin yerine katilin ifadelerinin haberin başlığına taşınması hem haberi sansasyonelleştirme, hem de katilin perspektifinden haber yapmaya bir örnektir. Bu ikincisine ise yine haber metninden başka bir kanıt daha bulmak mümkündür: ‘Eşini öldürdükten sonra öfkesi dinen...’. Muhteme-

⁸ Aynı haber, Posta’da ‘ceza’ yerine ‘intikam’ sözcüğü ile çerçevelenmiştir: “Korkunç intikam” (Posta, 25 Ağustos 2007, s. 3) haberinde tecavüz ve işkence, nişanlısının terk etmesinin intikamı olarak kavranırken saldırgan için ‘çılgin nişanlı’ sözcüğü tercih edilmektedir.

len katilin aktarımına dayanan bu ifade de yine son derecede sorunludur ve okuyuculara şiddetin öfkeli olunan durumlarda, ‘kıskançlık krizi’nde kaçınılmaz olduğunu ima etmekte, şiddeti öfkeyi dindiren bir olgu olarak sunmaktadır. Cinnet geçirme, öfkelenme de şiddet gerekçeleri arasında yer alarak saldırganın aslında ‘nedensiz’ şiddet uygulamadığını düşünmemize, onu anlamamıza, hak vermemize yol açabilmektedir.

Bir gerekçe olarak “kadının aldatması”: Şiddet haberlerinde “kadının eşini aldattığı iddiası” da nedenselleştirme ve haklılaştırma mekanizmasını harekete geçiren unsurlar olarak sıklıkla göze çarpmaktadır. Üstelik bu durum toplumda yerleşik algılar çerçevesinde daha sansasyonel sunumlara zemin hazırlamaktadır. 1 Mart 2007 tarihli Hürriyet gazetesinin arka sayfasındaki haberde katil koca ‘başka bir erkekle ilişkisi olduğu iddiasıyla kıskançlık krizine girdi’ diye tanıtılırken, öldürdüğü karısı gereksiz ve sorunlu bir biçimde ‘uzun boylu, çekici bir kadın’ olarak tanıtılmaktadır.

“Balkondan gelen dehşet” (Posta, 16 Ekim 2006, s. 3) başlıklı haberde ise, ‘sevgilisinden şüphelenen çılgın aşık’, ‘sevgilisinin başka birisiyle ilişkisi olduğunu öğrenince çılgına dönen’, ‘deliye dönen’ şeklinde tanımlanan katilin eylemi ‘yatakta çıplak yakaladığı sevgilisi ve aşığına kurşun yağdırdı’ şeklinde bir hikayeleştirme ile saldırganın beyanlarına dayanılarak aktarılmaktadır.

“Boşanma davası cinneti: 6 kez evlenen 27 yaşındaki kadını son eşi öldürdü” (Posta, 20 Ağustos 2007, s. 5) haberinde ise, nedensellik ilişkisi “boşanmak istemek” üzerinden kurulurken, kadının daha önce “6 kez evlenmiş” olduğuna ilişkin vurgu, onun kişiliği hakkında bir olumsuz yargının oluşmasına katkıda bulunmaktadır. Diğer birkaç örnek de şöyle sıralanabilir:

- “Karısını ‘ikinizi de idare ederim’ deyince, öldürmüştü” (Sabah, 6 Haziran, s. 7).
- “Başka biriyle yakaladığı eşini vurdu” (Sabah, 6 Temmuz, s. 3).
- “Karım ‘Hürüm, istediğimle yatarım’ deyince öldürdüm” (Hürriyet, 2 Eylül 2006, s. 3) haberi sadece saldırganın dilinden olayı nedenselleştirmekle de kalmayıp, yine muhtemelen saldırganın beyanına dayanarak, ilişkilerinin geçmişine dair de bilgi sunuyor. Bu bilgide karısı şu şekilde tanımlanıyor: ‘...3 yıl önce mahalle bakkalıyla uygunsuz durumda yakaladığı eşi’.

- “ ‘Başka erkekleyim’ diyen eşini 7 kez bıçakladı kaçtı” (Sabah, 3 Aralık, s. 3⁹).
- “Karısıyla birlikte bira içen kardeşini öldürdü” (Sabah, 28 Ağustos, s. 3)
- “ ‘Aldatıldığımdan şüphelendim öldürdüm’ ” (Sabah, 28 Mayıs, s. 3).
- “Polisin kıskançlık cinayeti” (Sabah, 12 Ocak, s. 3).
- “Evlilik dışı ilişki iddiası ölüm getirdi” (Zaman, 25 Kasım, s. 3)

Yasak aşk: Haberlerde, öteden beri ‘evlilik dışı ilişki’ anlamında kullanılan ‘yasak aşk’ tanımlaması da kıskançlığa neden olarak ilginç bir biçimde tek başına şiddetin gerekçesini oluşturabilmektedir. Bu kavram üstüne yapılandırılan haberlere birkaç örnek şöyle verilebilir:

- “Polisin kıskançlık cinayeti, yasak aşk yüzünden” (Sabah, 11 Ocak, s. 3).
- ‘Yasak aşkı öğrenince’ altbaşlıklı haberin başlığı “Aldatıldığı için iki, peşkeş için bir can” (Sabah, 21 Mart, sf 7).

‘Yasak aşk’ temalı haberlerde yine katille bir özdeşlik kurularak onun açıklamalarına uzun uzun yer verilmektedir. Kadının açıklamalarına yer verildiğinde de, çoğunlukla öldürülmüş kadınların söylediği varsayılan ifadeler, sanki gerçekmişcesine, cezai indirimden yararlanmak için suçu ağır tahrik altında işlediğini kanıtlamaya çalışan katilin mahkemedeki aktarımına dayandırılarak yer bulmaktadır.

Kötü yola düşmek, namus, töre: ‘Yasak aşk’ın dışında öteden beri kullanılan bir kavram da ‘kötü yola düşmek’ tir. Daha çok eski Yeşilçam filmlerinde¹⁰ rastlanan bu ifadeye ‘yasak aşk’ kadar yaygın olmasa da hala

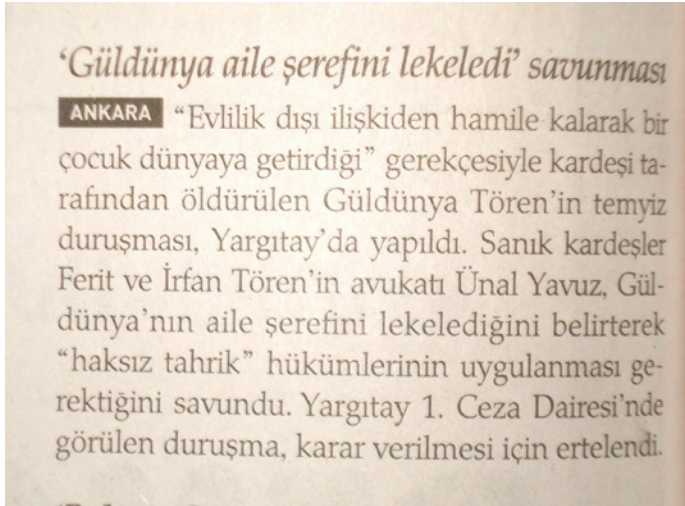
⁹ Kodlamayı gerçekleştiren, aynı araştırmacılarımızdan Şerife Çam’ın uyarısıyla dikkate aldığımız, bıçaklama sayısının başlığa çıkarıldığı, neredeyse bıçak sayısının haber değerini oluşturduğu pek çok haber var. Örneğin, “Kayınvalide 17 bıçak darbesiyle öldürüldü” (Sabah, 7 Şubat, s. 3), “Eski sevgiliye 22 bıçak darbesi” (Sabah, 15 Şubat 2007, s. 3), “Tek taş kızdı 84 kez bıçakladı” (Sabah, 18 Şubat 2007, s. 5). “Karısını cilveli konuşuyor diye 12 kez bıçakladı” (Hürriyet, 9 Ağustos 2007, s. 3); “Evinin terk eden kızını 27 yerinden bıçakladı” (Hürriyet, 13 Aralık 2006, s. 1); “...17 yaşındaki kadın, yatak odasında 5 kez bıçaklanarak öldürüldü” (başlığın devamı, Hürriyet, 22 Mayıs 2007, s. 5). Burada bıçak sayıları şiddetin düzeyini göstereceği gibi konuyu *sansasyonelleştiren* de bir öge olarak kullanılmakta.

¹⁰ Türk filmlerinde kadın ve şiddet ilişkisini etraflı bir biçimde analiz eden bir çalışma için bkz. Nilgün Abisel, (2000) “Yeşilçam Filmlerinde Kadının Temsilinde Kadına Yönelik Şiddet”, Nur Betül Çelik (der.), *Televizyon Kadın ve Şiddet*. Ankara: KİV Yayınları. 173-212

rastlanılmaktadır: Namus gerekçesiyle işlenen cinayetlere ilişkin haberlerde sıkça dile getirilen bu gerekçe, kullanılış biçimi itibarıyla habercilerin bu kavramlara bakış açısını da göstermektedir¹¹.

Kadına yönelik şiddet haberlerinde “namus ve töre” kavramlarının kullanılması ise, yine yerleşik algılar bakımından şiddetin örtük biçimde meşrulaştırılmasına hizmet etmektedir. “Yasak aşka töre infazı” (Sabah, 5 Haziran 2007, s. 3) başlığı “Yasak aşk yaşarsanız ya da eşini aldatırsanız infazınız kaçınılmazdır” türünde bir çağrışımı hareketlendirmektedir. Töre nedensellik ilişkisini kuran kavramlardan biridir. Hukuk alanında ‘töre cinayeti’ yerine ‘töre saikiyle işlenen cinayet’ adlandırması önerilse de, haberlerde bu duyarlılığa pek de rastlanılmamaktadır¹².

Fotoğraf2: “Güldünya aile şerefini lekeledi’ savunması”, Zaman, 10 Kasım 2006 s. 14.

¹¹ ‘Kötü yola düştü’ dediği kızını 2 kurşunla öldürdü”, Zaman, 18 Ekim 2006, s. 2

¹² Bkz: “Töre yüzünden kızını öldürdü”, Sabah, 6 Temmuz 2007, s. 3), “Hamile kızını ‘töre’ için öldürdü iddiası”, Zaman, 6 Temmuz 2007, s. 13)

Haberlerde aile içi şiddetin toplumsallığını yok eden diğer mekanizmalar: Kişiselleştirme, dramatize etme, sansasyonelleştirme, mizahleştirme, cinsel teşhir toplumsallığı yok eden mekanizmaların başında gelmektedir. İçerik analizi bulgularında da ortaya çıktığı gibi haberlerin aile içi şiddeti toplumsal bir sorun olarak kavramak yerine bunu kişiselleştirerek, dramatize ederek ve/ya da sansasyonelleştirerek işlediğine ilişkin pek çok örnek vermek mümkündür. ‘Talihsiz’¹³ ifadesinin geçtiği, kadınlara yönelik acıma duygusu uyandıran ama şiddetin nedeninin talihle, kaderle ilişkili olup, toplumsal olmadığını ima eden pek çok haber olduğunu içerik analizi bulgularında da ortaya koymuştuk. Sıradan insanların, kadınların *dramı, talihsizliği ve çaresizliği* şeklinde konuyu kurgulayanlara şu haberler örnek verilebilir:

- “Cinayetten çıkan dram” (Sabah, 6 Eylül s. 1 ve 6) haberinde çocukken evlatlık verilmesi dram olarak görülerek, şiddete uğrayan kadın ‘zavallı’, ‘çaresiz’ gibi sıfatlarla niteleniyor ki bu da bizim toplumsalla bağını kurmadığı için eleştirdiğimiz sıklıkla kullanılan bir söylemsel strateji.
- “Kara bahtlı gelin” (Posta, 5 Şubat 2007, s. 5) başlıklı Posta haberinde, şiddet görme bahtla ve kaderle ilişkilendiriliyor. Posta’dan benzer bir haber daha: “Bahtsız Nil’in dramı 14’ünde başladı” başlıklı haberin girişi şöyle: ‘Nil ...Adana’da yaşıyordu. Hayatı dramdı. Kader ona bonkör davranmamıştı’.
- “İmam nikahlı koca dehşeti” (Posta, 11 Şubat 2007, s. 3) haberinde yine kadın ‘bahtsız’, koca ise ‘canavara dönüşen’, ‘çılığına dönen’, ‘canavarlık segileyen’, ‘öfkeden gözü dönmüş cani koca’ olarak kurgulanıyor.

Haberlerde *kişiselleştirme* sadece ‘sıradan’ kişilerin dramlarıyla değil, aynı zamanda magazin dünyasından ünlülerin, *şöhretlerin* açıklamaları ya da eylemleriyle de karşımıza çıkıyor. Bu tür haberlerde ise aile içi şiddetin sorunsallaştırılması yerine, tam tersine, doğal gören ifadelerin ya da eylemlerin basın tarafından da öne çıkarılarak iletilmesi söz konusu. Örneğin, “Karım aldatırsa hemen döverim” haberinde (Sabah, 15 Eylül 2006, s. 2)

¹³ Örneğin bkz. ” (Sabah, 2 Ekim 2006, s. 7, Sabah, 12 Ekim 2006, s. 3 ve, s. 6, Sabah, 12 Aralık 2006, s. 3, Sabah, 9 Ocak 2007, s. 1 ve 7, Sabah, 27 Şubat 2007, s. 3, Sabah, 6 Nisan 2007 s. 3, 24 Nisan 2007, s. 3; Sabah, 16 Haziran 2007, s. 1 ve 6, Sabah, 30 Ağustos 2007, s. 5).

Cem Davran'ın açıklaması başlığa çıkarılıyor. Bedensel teşhirle birlikte yer alan bir diğer magazin dünyasından ünlülerle ilgili haber ise “Bacak güzeli de dövülmüş” (Sabah, 6 Ağustos 2007, s. 2).

İçerik analizinde 178 haberde, yani tüm haberlerin % 15.3'ünde açıkça sansasyonelleştirme görüldüğü belirlenmişti. Haber yapılan olayın toplumsal sistemle olan ilişkisini koparıp, onu sıfatlar ve kalıpyargılarla (stereotipler) tekil ve kurgusal (gerçeklikten kopuk) bir anlatıya dönüştüren sansasyonelleştirme toplumsallığa zarar veren en önemli sorunlardan birisi olarak durmaktadır. *Sansasyonel, magazin* haberlere şunları örnek vermek mümkündür:

- “Kızının bekâretini satarken yakalandı” (Sabah, 23 Nisan 2007, s. 34).
- “Gazozlu tecavüz” (23 Kasım 2006, sf 1. Posta)
- “Sevişerek öldürecekti. Gözleri görmeyen adam, kendisini aldattığı iddiasıyla karısını banyoda satırla doğrayıp öldürdü. Ömür boyu hapsi istenen görme engelli koca kendisini şöyle savundu: Karım benimle sürekli sevişerek, kalp krizi geçirip öldürmek istedi” (Posta, 6 Haziran 2007, s. 5).
- “Testereci için son karar perşembeye” (Hürriyet, 20 Şubat 2007, s. 3)

İncelenen aile içi şiddet haberlerinde şaşırtıcı bir biçimde *mizahileştirme* de rastlanmıştır. İçerik analizinde şiddetin açıkça mizah malzemesine dönüştürüldüğü 13 haber belirlenmiştir. Mizahileştirilerek, şiddete karşı duyarsızlık yaratılmasına, şiddetin toplumsal kabulüne hizmet eden ve sorunun geçiştirilmesine gerekçe oluşturulmasına zemin hazırlayan haberlere örnekler ise şöyledir:

- “Kaynanaya deterjanlı tecavüze on yıl hapis” (Hürriyet, 23 Mart 2007, s. 5)
- “Ben yorulduğum damat sen döv” (Sabah, 16 Mayıs 2007, s. 1 ve 6).
- “Alo kızımı vurduğum evde sizi bekliyorum ” (Sabah, 12 Nisan 2007, s. 3).
- “Cinayet zanlısı koca kasap çıktı” (Sabah, 11 Mayıs 2007, s. 3)
- “Kasap, ayrılmak isteyen sevgilisini bıçakla kesti” (Hürriyet, 20.9.2006, s. 3).
- “İspanaklı börek tarifine giden eşini bıçakladı” (Hürriyet, 19 Aralık 2006, s. 3).

- “Al sana börek tarifi” (Posta, 19 Aralık 2006, s. 4)
- “Kocasını yanyana yatarken aldattı. Balkonda aşk cinayeti” (Hürriyet, 6 Haziran 2007, s. 5).

Gazetelerde kadına yönelik şiddeti mizahileştiren bir başka içerik türü de karikatürler, fıkralar, özlü sözler vb. gibi alanlarda ortaya çıkmaktadır. Bazı köşe yazarlarının¹⁴ ilettiği fıkralarla, ‘özlü söz’lerle, ‘bira neden kadından daha iyidir?’ vs. tarzı karşılaştırmalarla gördüğümüz erkek perspektifinden evliliğe ya da evlenilen kadına ilişkin varolan stereotipler haber içeriğine de yansımaktadır¹⁵.

Cinsel şiddete ilişkin haberlerde ortaya çıkan bir başka sorun da, zaten çoğunlukla saldırganın ifadeleriyle anlatılan şiddet eyleminin cinsel şiddet olduğunda bir tür pornografik anlatıya dönüştürülmesidir. İçerik analizinden çıkan sonuçlar bu durumun 10 haberde açıkça görüldüğünü ortaya koymaktadır. Bu sorunu temsil eden örnekler olarak “Cehennem gibi iki ay”, (Hürriyet, 28 Ekim 2006, s. 3), “Aşkta Batağa”, (Posta 29 Kasım 2006, s. 5) haberleri gösterilebilir. Ancak, bu haberlere ilişkin ayrıntılara, içeriğin yeniden üretilmesine katkıda bulunmamak için yer verilmemiştir.

¹⁴ Araştırmadan sonra bunlara pek çok örnek daha eklenmiştir. Örneğin, Hürriyet’in ‘İnsan Hakları’ Treni’ne ilişkin gözlemlerinden hareketle spor yazarı Erman Toroğlu insanların yarısının kadınlardan oluştuğunun farkında olmadan 23 Temmuz 2008 tarihindeki ‘Kadın çenesi daha öldürücü’ başlıklı yazısında ‘bayanların’ ‘dırdırcı’ olduğu ve böylece erkeğe daha çok şiddet uyguladığını ve böylece erkeğin mecburen şiddet uygulamak zorunda kaldığını son derecede kaba, yakışsız ve cinsiyetçi sözlerle ifade ediyor. Çocuk bakımını tamamen kadına yükleyen ve hepsinden de trajik olanı kadın intiharları gibi bir mevzuyla bile dalga geçebilen Toroğlu’nun bazı sözleri şöyle: “*Diyorlar ki, “Erkek sıkıştığı zaman kadına vuruyor.” Peki, kadın erkeği dövmüyor mu? Bence dövüyor. Nasıl dövüyor? Çeneyle. Ağaçkakan gibi. Tık, tık, tık, tık. Ağır ve devamlı çene darbeleri, erken ölüm sebebi bence ...Sonunda erkek canhıraş kontrolsüz hareket yapıyor ...Ama, tartışma bu sefer öyle boyutlara geliyor ki insan haklarından çıkıyor. Bir anda kadın-erkek mücadelesine dönüşüyor. Hatta bir erkek, çok cevap veren kadınlara hitaben, “İşte siz bunun için dayak yiyorsunuz” diyor ...Aslında, bugün eğer toplumu bir yere götüreceksak, kadınlar sayesinde götüreceğiz. Çünkü, çocuklarla kadınlar, babadan çok daha fazla beraber oluyorlar ...Geçen sene Kayseri ilinde 200 bayan intihara kalkışmış. Bunların hepsi başarısız sonuçlanmış. Hepsi hayattalar. (İyi de olmuş. Demek ki hiçbiri ölmek istememiş zaten. Orada bile istikrarlı değiller.”*

¹⁵ “Karisını döven mahkûm, cezasını eşinin yanında çekecek”, Zaman, 5 Temmuz 2007, s. 3.

Kadına yönelik şiddetin gizlenmesi ve arka plana atılması: İçerik analizinde ortaya konduğu gibi, haberler aile içi şiddetin adını koymaktan kaçınmaktadır. Aile içi şiddet kavramı kullanılan haber sayısının azlığına karşılık, aile içi şiddet olayları üzerine kurulu haberlerin fazlalığı dikkate alındığında, durumun ağırlığı daha da ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, tekil örneklerle de olsa, kadına yönelik şiddet konusunda kimi haberler başka sorun alanlarının da örneğini oluşturmaktadır. Bu sorun alanları şöyle ifade edilebilir;

- Aslında kadınların sürekli şiddet görmediğini ifade eden haberler; Örneğin, “Sürekli dayak yiyen kadın azaldı” (Sabah, 27 Aralık 2006, s. 19) başlıklı haber, Türkiye İstatistik Kurumu’nun 1993’ten sonra ilk kez yaptığı araştırma sonuçlarını aktarırken, şiddetin sürdüğü bilgisini değil, azaldığı bilgisini öne çıkarmayı tercih etmekle önemli bir perdeleme yapmaktadır.
- Aslında, kadınların değil, onların yüzünden erkeklerin şiddete uğradığını ifade eden haberler; Örneğin, “Töre erkeği vuruyor” (Sabah, 18 Aralık 2006, s. 1 ve 7) Emniyet Genel Müdürlüğü’nün Töre ve Namus Cinayetleri Raporu’na dayanan haber Posta ve Zaman gazetelerinde ortak başlıkla verilmektedir: “Töre cinayeti kurbanlarının çoğu erkek” (Posta, Zaman, 18 Kasım 2006).
- Ölen kadınların değil, aslında ailelerin mağdur olduğunu belirten haberler; Örneğin, “Berdel dramı intihar getirdi” (Sabah, 1 Aralık 2006, s. 5). Haberde asıl mesele kadının intiharı değil, intiharın aileyi zora sokması olarak belirtilmektedir.
- Asıl sorunu ahlaksızlık olarak kurgulayan haberler; Örneğin, “Ahlaksızlık diz boyu”, (Posta, 23 Şubat 2007, s. 15)
- Kadınların da masum olmadığını, gördükleri şiddeti hak ettiğini, kadınların kendisinin hatalı olduğunu iddia eden haberler; Örneğin; “Sevgiliye tecavüz cezası beş yıl” (Sabah, 26 Aralık 2006, s. 1), “Yanlış numara arkadaşlığı ölüm getirdi” (Sabah, 6 Ağustos 2007, s. 5), “Okulunu bıraktı kaçtı, öldürüldü” (Sabah, 22 Mayıs 2007, s. 3), “Kaçtığı erkek katili oldu” (Hürriyet 22 Mayıs 2007, s. 5).

Sonuç

Kadına yönelik aile içi şiddet haberlerinin nicelik ve nitelik açısından analiz edilmesini amaçlayan bu çalışmada, 1 Eylül 2006 ile 31 Ağustos 2007 tarihleri arasındaki 1 yıllık dönemde, tirajı 300 binin üzerindeki dört gazetede; Hürriyet, Posta, Sabah ve Zaman gazetelerinde yayınlanan kadına yönelik şiddet haberlerini nicel ve nitel olarak analiz edilmiştir. Söz konusu tarih aralığında 4 gazetede toplam 1400 haber belirlenmiştir.

Nicel analiz sonucu ulaşılan en temel bulgu, gazetelerin kadına yönelik aile içi şiddet olaylarını bir toplumsal sorun olarak görmekten öte, bireylerin tekil olarak karşı karşıya kaldıkları sorunlar olarak gördükleridir. Haberlerin % 82'si bireysel şiddet öyküleri üzerine yapılandırılmıştır. Aile içi şiddet olgusunu bir toplumsal sorun olarak gören haberlerin sayısı oldukça sınırlıdır. Bu da kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda medyanın kamuoyu oluşturma konusundaki tavır ve desteğinin sınırlılığını göstermektedir. Haberlerin $\frac{3}{4}$ 'ü polisiye olaylarla ilişkilidir. Buna bağlı olarak haber kaynakları ağırlıkla, polis ve jandarma gibi emniyet güçleridir. Haberlerin çoğunda, saldırıya uğrayan kadınların kimliğini açıklamaya imkan verecek bilgi ve görsel unsurlar bulunmaktadır. Fotoğraflar özellikle mağdur kadınların kimliğini gizlemeye yönelik bir tedbir uygulanmadan sunulmaktadır. Haberler ağırlıkla fiziksel şiddeti işlemektedir. Şiddetin diğer türlerine ilişkin vurgulara haberlerde daha az rastlanmaktadır. Buna bağlı olarak haberlerde fiziksel şiddeti tarif eden sözcük ve kavramlara, psikolojik şiddeti vurgulayan, ya da şiddet görmüş kadın kurbanların psikolojik durumunu tarif eden kavramlardan daha fazla rastlanmaktadır. Haberciler mağdur kadını acınacak durumda gösteren kavram ve tanımlamalara haberlerinde daha çok yer vermektedir. Aynı biçimde saldırganın davranışını gerekçelendirmeye yönelik kavramlar da muhabirler tarafından haberin içeriğine oldukça fazla eklenmektedir.

Haberler daha çok gazetelerin 3. sayfasına konumlandırılmaktadır. Bu da, soruna atfedilen önem ve toplumsal olanla ilişkisinin sınırlılığının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Haberlerde çoğunlukla, saldırganın açıklamasına dayanarak nedensellik ilişkisi kuran, şiddeti gerekçelendiren, mazur gören ve hatta haklılaştıran, suç u işleyenine yerine şiddete uğrayan kadınların davranışlarını şiddetin

sorumlusu olarak gösteren bir yaklaşım mevcuttur. Haberlerde, aile içi şiddeti bir hak ihlali olarak kavrayıp ve bu yönde bu şiddeti kadın yurttaşların hak ihlali olarak toplumsal, siyasal boyutlarıyla sunmak yerine, kadınları teşhir eden bireysel öyküler tercih edilmektedir. Haberlerde kişiselleştirmenin yanısıra, dramatize etme, sansasyonelleştirme, mizahileştirme ve cinsel teşhir yoluyla aile içi şiddetin arka planda tutulması, gizlenmesi, ve toplumsallığının yok edilmesi söz konusudur.

Bu çalışmanın, Türkiye’de 2006-2007 yıllarında tirajı en yüksek 4 gazete ile sınırlı olduğunu hatırlatarak, yaygın, bölgesel ve ulusal düzeyde yayın yapan farklı kitle iletişim araçlarında, sadece haberlerde değil, diğer içerik türlerinde de kadına yönelik aile içi şiddetin nasıl temsil edildiğinin tespitine dair araştırmalara ihtiyaç olduğunu vurgulamalıyız. Bu çalışmalar sorunları ortaya koyduğu oranda, doğru davranış biçimlerine ilişkin tartışmaların temelini oluşturacaktır. Bu yaklaşımla birlikte, ataerkilliği, neo-liberal piyasa işleyişini ve yaygın meslek anlayışını içselleştiren değerler sorgulanıp sarsılarak değiştirilmeden bu konuda da büyük bir değişim beklemek hayalcilik olacaktır.

KAYNAKÇA

- Altun, Abdülrezak (2006). *Türk Basınının Değişen Yüzü*, Ankara: BYEGM yayınları.
- Altun, Abdülrezak, Mine Gencil Bek ve Emel Esen Altun (2011). “Aile İçi Şiddet Haberlerinin Üretim Süreci ve Medya Profesyonelleri” *İletişim Araştırmaları Dergisi*, 2007 5 (2) (Baskı tarihi 2011), s. 9-61.
- Anastasio, Phyllis A. ve Diana M. Costa (2004). ‘Twice Hurt: How Newspaper Coverage May Reduce Empathy and Engender Blame for Female Victims of Crime’, *Sex Roles*, 51 (9/10): 535-542.
- Aziz, Aysel v.d. (1994). *Medya, Şiddet ve Kadın, 1993 Yılında Türk Basınında Kadınlara Yönelik Şiddetin Yer Alış Biçimi*, Ankara: T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Genel Müdürlüğü.
- Berns, Nancy (2004). *Framing the Victim, Domestic Violence Media and Social Problem*, New York: Adline de Gruyter.
- Byerly, Carolyn M. ve Ross, Karen (2006). *Women and Media*, Madlen: Blackwell

- Cuklanz, L. M., (2006), "Gendered Violence and Mass Media Representation", Dow, B. J. Ve J.T. Wood, (Der.) The Sage Handbook of Gender and Communication, London, Sage, s. 335-353
- Gencil Bek, Mine (2004). 'Türkiye'de Televizyon Haberciliği ve Tabloidleşme', *İletişim: Araştırmaları*, 2 (1), 9-40.
- Gencil Bek, Mine (2011). 'Ataerkillik, Piyasa ve Mesleki Değerler: Medyada Aile İçi Şiddetin Temsili ve Üretim Pratikleri'. (ed.) Serpil Sancar. *Birkaç Arpa Boyu...21. Yüzyıla Girerken Türkiye'de Feminist Çalışmalar*. Prof. Dr. Nermin Abadan Unat'a Armağan. İstanbul: Koç Üniversitesi . 649-678
- Kitzinger, Jenny (2004). 'Media Coverage of Sexual Violence Against Women and Children', Karen Ross ve Carolyn Byerly (der.) *Women and Media, International Perspectives*, Madlen: Blackwell: 13-38.
- McCanus, J. Ve Dorfman, L., (2005) Functional Truth or Sexist Distortion? Assessing a Feminist Critique of Intimate Violence Reporting", *Journalism*, No: 6(1), s. 43-65
- Meyers, Marian (1997). *News Coverage of Violence Against Women, Engendering Blame*. London: Sage.
- Rivzi, J. (2006), "İsveç Toplumunda Namus Adına Uygulanan Şiddet: İsveç deneyiminden alınabilecek dersler", Mojab, S. Ve Abdo, N. (Der.), *Namus Adına Şiddet, Kuramsal ve Siyasal Yaklaşımlar*, s. 225-238
- Ross, Karen ve Byerly, Carolyn (der.) (2004) *Women and Media, International Perspectives*, Madlen: Blackwell:
- Silveirinha, M. J. (2007), "Dispacing te 'Political'", *Feminist Media Studies*, No: 7 (1), s. 65-79
- Tokgöz, Oya (2006). *Temel Gazetecilik*. Ankara: İmge.